

Kažnjavanje kršenja mjera suzbijanja zaraze

Zbirni podatci

Datum objave: 26.03.2020

Autor: dr. sc. Bruno Moslavac

[Poveznica do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Tekst

Kažnjavanje kršenja mjera suzbijanja zarazne bolesti

1. Uvodne napomene

Sloboda je nepovrediva. Ako je sigurnost stanovništva važnija od čovjekove slobode, najmanje što možemo je upitati se: pod kojim uvjetima? Sigurnost je naličje opasnosti, a nastanak opasnosti od širenja zarazne bolesti među ljudima indikator je počinjenog kaznenog djela. Samoizolacija kao način sprječavanja širenja zarazne bolesti zahtijeva od pojedinca određeni stupanj samosvijesti i samodiscipline, a opće je poznato da ljudska priroda po inerciji pruža otpor svakoj restrikciji u odnosu na dotadašnje ponašanje (npr. rigorozna dijeta za pretilu). Ne treba ići toliko daleko u laičkom poimanju opasnosti zbog kršenja mjere sprječavanja širenja zaraze da se postupak potencijalno zaražene osobe uspoređuje s ubojstvom ili terorizmom, ali ugroza je ozbiljna, kao i vrijeme u kojem živimo, gdje svaki dan izgleda poput nedjelje popodne u maloj sredini. Nemoguće je stoga složiti se s kvalifikacijom da je riječ o prekršaju ili kršenju upravne mjere, što je zapravo po svojoj pravnoj prirodi rješenje sanitarnog inspektora o upućivanju određene osobe u samoizolaciju zbog sumnje da je nositelj virusa zarazne bolesti. Odlazak u ljekarnu, odvođenje djeteta k liječniku ili tajenje kontakta sa drugim potencijalnim nositeljem virusa koji dolazi iz područja već pogođenog epidemijom određene zarazne bolesti, svakako nadilazi granice nehajnog, lakomislenog postupanja. Treba uzeti u obzir i činjenicu da je tamna brojka kršenja samoizolacije vjerojatno izraženija od podataka kojima barata javnost.

2. Definiranje zarazne bolesti

Zakon o zaštiti pučanstva¹ od zaraznih bolesti ("Narodne novine" br. 79/07., 113/08., 43/09., 22/14.- USRH, 130/17. i 114/18.; dalje u tekstu: ZZSZB) za predmet ima utvrđivanje zaraznih bolesti čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Republiku Hrvatsku kao i mjere za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti. Usprkos nazivu i predmetu, sadržajno ne donosi definiciju pojma zarazna bolest,

tek utvrđenje da listu zaraznih bolesti² donosi resorni ministar (čl. 3. ZZSZB-a). Istovremeno, jasno propisuje što je epidemija zarazne bolesti, što je i indikator za primjenu zakonskih normi. Epidemija zarazne bolesti je porast oboljenja od zarazne bolesti neuobičajen po broju slučajeva, vremenu, mjestu i zahvaćenom stanovništvu te neuobičajeno povećanje broja oboljenja s komplikacijama ili smrtnim ishodom, kao i pojava dvaju ili više međusobno

povezanih oboljenja od zarazne bolesti, koja se nikada ili više godina nisu pojavljivala na jednom području te pojava većeg broja oboljenja čiji je uzročnik nepoznat, a prati ih febrilno stanje (čl. 2. st. 1. ZZSZB-a). Ministar nadležan za zdravstvo, na prijedlog Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, posebnom odlukom proglašava epidemiju zarazne bolesti ili opasnost od epidemije zarazne bolesti te određuje zaraženo, odnosno ugroženo područje (čl. 2. st. 4. ZZSZB-a). „Prema klasičnoj diobi, zarazne se bolesti dijele na a) akutne - pojavljuju se manje-više naglo i brzo se odvijaju (škrlet, difterija, trbušni tifus, pjegavac, SARS) i b) kronične - postupno se razvijaju i redovito dugo traju (tuberkuloza, sifilis, lepra, snilo, antraks, sakagija, bruceloz, leptospiroza itd.).“³

2. 1. Ugrožena područja zaraznom bolesti

Ugroženim područjem smatra se područje na koje se može prenijeti zarazna bolest sa zaraženog područja i na kojem postoje uvjeti za širenje zaraze (čl. 2. st. 3. ZZSZB-a). U slučaju aktualne

epidemije bolesti COVID-19⁴, očigledno je da se moguće ugroženim područjem smatra cijeli teritorij Republike Hrvatske. Djelovanje javne vlasti preko svojih ovlaštenih predstavnika očigledno je usmjereno ka sprječavanju širenja virusa, budući da je riječ o tzv. uvezenim slučajevima, gdje kliconoše nisu izvorno oboljele na domicilnom području. Naime, zaraženim područjem smatra se područje na kojem postoji jedan izvor ili više izvora zaraze i na kojem postoje uvjeti za nastanak i širenje zaraze (čl. 2. st. 2. ZZSZB-a). Drugi uvjet, da postoje posebne okolnosti koje opravdavaju bojazan za nastanak i širenje zaraze zasigurno postoje, jer u suprotnom, ne bi bilo toliko angažmana javne vlasti. Prvi uvjet, onaj o postojanju jednog ili više izvora zaraze, povezan s drugim spomenutim uvjetom, načelno postoji u okolnostima kada na određeno područje prispije jedna ili više osoba koje imaju, pokazuju ili s vjerojatnošću mogu imati, zbog kontakta sa „vanjskom“ zaraženom osobom, simptome zaraze, odnosno nositelji su virusa. U slučaju pojave bolesti COVID-19, sa

određenim vremenskim odmakom od pojave prvog slučaja⁵, jednostavno je zaključiti da je riječ o epidemiji zarazne bolesti, zbog činjenice da (zasad) neprestano raste broj oboljelih, da se relativno proporcionalno povećava broj oboljenja s komplikacijama i nasreću manje onih sa smrtnim ishodom, koje redovito prati febrilno stanje. Uzročnik je više ili manje nepoznat, premda epidemiolozi na dnevnoj bazi rade na utvrđivanju tog podatka.

2. 2. Mjere suzbijanja zaraznih bolesti

Zaštita stanovništva od zaraznih bolesti ostvaruje se **obveznim** mjerama za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koje mogu biti: opće, posebne, sigurnosne i ostale mjere (čl. 9. ZZSZB-a). Za temu ovog rada, interesantne su posebne mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, navedene u čl. 12. ZZSZB-a. Riječ je o sljedećim posebnim mjerama, uz naglasak da su sve mjere prema navedenom posebnom propisu zakonske snage obveznog karaktera: 1. rano otkrivanje izvora zaraze i putova prenošenja zaraze, 2. laboratorijsko ispitivanje uzročnika zarazne bolesti, odnosno epidemije zarazne bolesti, 3. prijavljivanje, 4. prijevoz, izolacija i liječenje oboljelih, 5. provođenje preventivne i obvezne preventivne dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije, 6. zdravstveni nadzor nad kliconošama, zaposlenim i drugim osobama, 7. zdravstveni odgoj osoba, 8. imunizacija, seroprofilaksa i kemoprofilaksa i 9. informiranje zdravstvenih radnika i

stanovništva.⁶ Za slučaj bolesti COVID-19, odnosno virusa SARS-CoV-2, naročito se predviđa posebna mjera rano otkrivanje izvora zaraze i putova prenošenja zaraze (čl. 13. t. 2 a ZZSZB-a), laboratorijsko ispitivanje uzročnika zarazne bolesti, odnosno epidemije zarazne bolesti (čl. 14. st. 1. ZZSZB-a), prijavljivanje (čl. 16. st. 1. t. 2. ZZSZB-a) i prijevoz, izolacija i liječenje oboljelih (čl. 20. ZZSZB-a). Prikladnom držimo i posebnu mjeru zdravstvenog nadzora iz čl. 28. st. 1. t. 4. ZZSZB-a, koja se referira na zdravstveni pregled nakon ulaska u Republiku Hrvatsku i tijekom razdoblja inkubacije, ovisno o zaraznoj bolesti. Kod potonje posebne mjere u zakonskom tekstu nije izričito naveden virus SARS, ali sadržajno mjera vjerodostojno odražava sadržaj mjere samoizolacije.

3. Postojeća praksa kažnjavanja kršenja naložene samoizolacije

Sankcioniranje osoba koje prekrše izrečenu mjeru od strane državnog inspektora, konkretno sanitarnog, sada se vrši prema čl. 127. st. 1. t. 4. Zakona o državnom inspektoratu (NN 115/18; dalje u tekstu: ZDI), a sankcija za fizičke osobe propisana je u čl. 127. st. 4. ZDI. Mjera mora biti donesena u obliku izvršnog rješenja inspektora (čl. 71. ZDI-ja). Kaznena narav upravnih mjera poprilično je dvojbena. Upravna mjera predstavlja tek prijetnju kaznom, prekršajnom, za slučaj da se osoba prema kojoj je mjera primijenjena, ne pridržava naloženih obveza. Upravnom mjerom se nastoji promptno suzbiti zatečeno protupravno stanje i onemogućiti počinitelja da nastavi s takvim činjenjem, ali se

takvom mjerom ne odlučuje o meritumu prekršaja⁷. Odvojeno je pitanje da li upravne mjere predstavljaju poseban oblik, moguće i način kažnjavanja. Držimo da je nemoguće pridavati upravnim mjerama karakter i značaj kaznenih sankcija. Dodatno valja uprijeti na prethodni zaključak da prekršaji sami za sebe nisu kazneni delikti, tek u nekom proširenom tumačenju i smislu, pod odgovarajućim uvjetima i određenim okolnostima, mogu postati ponašanje koje će biti sankcionirano kaznom za koju ćemo tada moći reći da ima punitativni karakter. Većina prekršajnih sankcija ionako ima u pravilu karakter i težinu da odvrate počinitelja od

budućeg sličnog protupravnog ponašanja, uz naglasak na nespornoj činjenici da se krivnja počinitelja svodi na nehajno

postupanje.⁸ Ne postupanje po propisima ili naredbama predstavlja odgovarajući prekršaj samo ako nije nastupila bliska i neposredna opasnost širenja zarazne bolesti, odnosno delikt se

„zadržao“ na razini apstraktne opasnosti⁹. Tako je definiran trenutak nastupanja konkretne opasnosti, kao linije razgraničenja između nominalno prekršaja i kaznenog djela, budući da postanak konkretne opasnosti ukazuje i na različit stupanj krivnje počinitelja.

3. 1. Kršenje posebne obveze

Samoizolacija je nametnuta mjera osobama kod kojih nadležno državno tijelo utvrdi postojanje opravdane bojazni da bi mogla biti širitelj zaraze virusom SARS-CoV-2. Osobi kojoj inspektor izrekne mjeru, nalaže se da kroz točno utvrđeno vrijeme boravi u svojoj kući ili stanu, dok ne protekne vrijeme inkubacije, odnosno vrijeme nužno da se utvrdi da li je određeni pojedinac nositelj virusa i potencijalni širitelj zaraze. U interesu (javnog, općeg) zdravlja, razumno je i zakonito ograničiti kretanje takvoj individui te pratiti njeno zdravstveno stanje s ciljem prikupljanja relevantnih informacija za eventualno poduzimanje daljnjih koraka od strane medicinske službe. Odgovoran odnos prema društvu i zajednici, jednako kao i prema sebi samome te svojoj obitelji i/ili bližnjima, podrazumijeva strpljivo odrađivanje „pokusnog roka“. Međutim, ljudska priroda nije takva da nas čini strpljivima. Ne čudi, ali zabrinjava, relativno velik broj utvrđenih slučajeva kršenja mjere samoizolacije. Dodatnu zabrinutost stvara možebitan ravnodušan odnos nadležnih prema broju devijacija i protupravnog ponašanja, garniran prijetnjama strožim mjerama, umjesto sankcioniranja neodgovornih pojedinaca. Osobe kojima su izrečene mjere od strane inspektora u vidu obveze samoizolacije, krše jednu specifičnu obvezu, nastalu ili uspostavljenu pravnim aktom državnog tijela. Ogluhom na izvršno rješenje inspektora one izravno negiraju karakterističnu obvezu, propisanu posebnim zakonom, upravo za izvanredne okolnosti. Takvim ponašanjem jasno pokazuju ne samo nemar prema općem zdravlju, nego ostvaruju i obilježja težeg delikta od pukog prekršaja.

3. 2. Opetovano kršenje naredbe

Povratništvo ili recidivizam je zabrinjavajuća pojava opetovanog kršenja normi, najčešće zakonskih, po pitanju činjenja određenih protupravnih ponašanja. U slučaju ne pridržavanja mjere samoizolacije, posebno zabrinjava pojava višestrukog kršenja mjere. Zahtjev za (strožim) kažnjavanjem takvog ponašanja tim je izraženiji. Usporedbe radi, učestalo obiteljsko nasilje dovodi

posljedično do težih sankcija za počinitelja¹⁰. Prilikom izdavanja prekršajnog naloga, počinitelju prekršaja vezanog uz ne pridržavanje mjere samoizolacije, sanitarni inspektor uručuje i opomenu za slučaj ponovljenog prekršaja, sukladno čl. 139. st. 3.

Zakona o općem upravnom postupku ("Narodne novine" br.

47/09.; dalje u tekstu: ZUP). Riječ je o izvršenju¹¹ rješenja o samoizolaciji, kao postupku kojim se u stvarnosti uspostavlja stanje određeno izrekom rješenje koje je predmet postupka¹².

Kako je naložena mjera samoizolacije nenovčana obveza¹³, to se u slučaju recidiva određuje prisilno izvršenje nenovčane obveze novčanom kaznom, sukladno odredbama čl. 142. ZUP-a. Visina novčane kazne kojom se fizička osoba prisiljava na izvršenje obveze izriče se posebnim rješenjem, sukladno prosječnoj bruto plaći ostvarenoj u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini (čl. 142. st. 2. ZUP-a). Stroža kazna predviđena je za slučaj daljnjeg neispunjavanja obveze, odredbom čl. 142. st. 3. ZUP-a, također unutar propisanog raspona novčane kazne, ali se po potrebi može izreći više puta. Razvidno je kako suštinski nije riječ o prekršajnoj sankciji za kršitelje mjere samoizolacije, nego ih se kroz upravni postupak formalnopravno prisiljava na izvršavanje naložene mjere od strane državnog inspektora, pri čemu sama mjera ima karakter nenovčane obveze. Ukupno gledajući, krajnja sankcija za nesavjesnog građanina ima obilježja kazne, premda je u srži same mjere primarno nenovčana obveza. Povratništvo u činjenju kaznenih djela može se uzeti prilikom odmjeravanja kazne

počinitelju kao otegotna okolnost¹⁴, premda u novijoj praksi

hrvatskih kaznenih sudova to nije uvijek slučaj¹⁵. Kaznenopravni ili kazneni povrat pojmovno podrazumijeva ponovno počinjenje kaznenog djela od strane osobe koja je prethodno bila osuđena za određeno kazneno djelo, što podrazumijeva više različitih konstitutivnih elemenata: počinjenje novog djela, postojanje pravomoćne sudske presude, vremenski razmak između počinjenja djela, vrstu i broj ranijih kazni, sklonost činjenju kaznenih djela, asocijalni način života, profesionalizam na strani

počinitelja¹⁶. „Ranije hrvatsko kazneno pravo (čl. 42. OKZRH) poznavalo je i tzv. višestruki povrat, jer je za kazneno djelo počinjeno s namjerom za koje je propisana kazna zatvora sud mogao izreći strožu kaznu od propisane ako je počinitelj već bio dva ili više puta osuđen za kazneno djelo počinjeno s namjerom na zatvor od najmanje jedne godine i pokazuje sklonost činjenju kaznenih djela i ako od dana počiniteljeva otpuštanja s izdržavanja prije izrečene kazne do počinjenja novog kaznenog djela nije proteklo pet godina, s tim da stroža kazna nije smjela premašiti dvostruku mjeru propisane kazne ni petnaest godina zatvora. Takvo rješenje je napušteno jer je u suprotnosti sa načelom krivnje, pa i načelom zakonitosti, a u praksi hrvatskih sudova nikad nije zabilježeno, no i danas postoje zakonodavstva

koja ga poznaju.“¹⁷ U kriminološkom smislu, povratnik je svaka osoba koja je ponovila kažnjivo ponašanje, neovisno o okolnosti da li je za njega i osuđena. Učestalo i uporno kršenje samoizolacije, ukazuje na nespремnost počinitelja da se podvrgne pravnoj normi, na njegovu bezobzirnost i na jasnu namjeru da se ogluši na izrečenu upravnu mjeru, ne mareći za posljedice po zdravlje drugih osoba. Zbog toga držimo da izlazi (i) izvan okvira prekršaja ili kršenja nenovčane obveze (upravne mjere), kako se primarno označava njegovo protupravno ponašanje.

4. Pravna oznaka djela

Iniciranje kaznenog postupka u pravilu provodi se podnošenjem odgovarajućeg pismena ili eventualno usmenom, primjerice, telefonskom prijavom, u situaciji kada podnositelj želi zadržati anonimnost. Kaznena prijava, generalno, obavijest je državnom odvjetniku, kao ovlaštenom progonitelju počinitelja kaznenih djela u javnom interesu, da je počinjeno kazneno djelo. Ako državni inspektor inspekcijskim nadzorom utvrdi postojanje osnovane sumnje da je povredom propisa počinjeno kazneno djelo, podnijet će kaznenu prijavu najkasnije u roku od petnaest dana od dana završetka nadzora s utvrđenim činjenicama odlučnim za poduzimanje mjera (čl. 74. ZDI-ja). Vidljivo je kako inspektori načelno nemaju zakonsku mogućnost, samim time ni obvezu, podnošenja kaznene prijave u slučaju da netko krši mjeru izrečenu u postupku sprječavanja širenja zaraze poput pojave korona virusa. Ujedno, poseban propisa zakonske snage o poduzimanju radnji iz djelokruga državnog inspektorata, govori o utvrđivanju osnovane sumnje da je povredom propisa počinjeno kazneno djelo, odnosno o uočavanju potencijalnog kaznenog djela prilikom obavljanja inspekcijskog nadzora. Kvalificiranje i davanje pravne oznake određenom (ne)djelu zadaća je državnog odvjetništva. Kao samostalno i neovisno pravosudno tijelo, ono obavlja svoje zadaće i u kriznim situacijama. Nije predviđena ustavna ili zakonska mogućnost ograničavanja djelovanja

državnog odvjetništva u izvanrednim okolnostima¹⁸. Stoga uvijek postoji stvarno i mjesno nadležan državni odvjetnik, pri čemu svakako valja napomenuti da je uvijek organizirana neprekidna

služba dežurstva¹⁹, koji u svakom trenutku može dati točnu kvalifikaciju delikta. Nedopustivo je kroz medije obavještavati javnost da se radi o običnom prekršaju, ukoliko osoba neprekidno i kontinuirano, usprkos izrečenim prekršajnim kaznama, krši mjeru samoizolacije, bez opravdanog razloga. Opći je društveni interes uspostave sustava kontrole osoba u samoizolaciji. Nažalost, u ovoj kriznoj situaciji i na primjeru zarazne bolesti COVID-19 vidi se kašnjenje sa uvođenjem elektroničkih narukvica kao sredstva i načina kontrole kretanja određenih pojedinaca prema kojima djeluje represivni sustav. U izvršnom kaznenom pravu navedena ideja zadržala se samo na pilot projektu, kojim je obuhvaćen izuzetno mali uzorak populacije prema kojoj je represivni (kazneni) aparat provodio mjere nadzora u okviru postupka uvjetnog otpusta i izvršavanja mjere istražnog zatvora u domu²⁰.

5. Kaznena djela protiv zdravlja ljudi

Zaštita zdravlja ljudi, kao pravnog dobra, odlika je više glava KZ-a

²¹. Izdvajanje kaznenih djela protiv zdravlja ljudi u posebnu glavu opravdano je s obzirom na njihovu specifičnost. Radi se o djelima koja su upravljena protiv zdravlja više osoba, koja predstavljaju opasnost za neodređen ili velik broj osoba.²² Dodatno je

izdvajanje opravdano time što je zdravlje i pravo na zdravlje određeno kao jedno od najviših pravnih dobara u ustavno

zaštićeno²³. Temeljno razgraničenje prekršaja ili čak upravne mjere od kaznenog djela je krivnja počinitelja. U slučaju prekršaja uvriježeno dominira nehaj, koji je iznimka u kaznenom pravu. Drugi ključan razlikovni element u slučaju kršenja mjere samoizolacije i pravilnog kvalificiranja (ne)djela počinitelja je prouzročena posljedica.

6. Kazneno djelo širenje i prenošenje zarazne bolesti

„Tko ne postupi po propisima ili **naredbama**²⁴ kojima nadležno državno tijelo naređuje preglede, dezinfekciju, dezinfekciju, deratizaciju, odvajanje bolesnika ili drugu mjeru za sprečavanje i suzbijanje zarazne bolesti među ljudima, odnosno za sprečavanje i suzbijanje zarazne bolesti životinja od kojih mogu oboljeti i ljudi, pa zbog toga dođe do opasnosti od širenja zarazne bolesti među ljudima ili prenošenja zarazne bolesti sa životinja na ljude“, ostvaruje zakonska obilježja kaznenog djela iz čl. 180. st. 1. Kaznenog zakona ("Narodne novine" 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 107/17., 118/18., 126/19.; dalje u tekstu: KZ). Za temeljni oblik kaznenog djela širenja i prenošenja zarazne bolesti iz čl. 180. st. 1. KZ, propisana je kazna zatvora do dvije godine. Smislenom primjenom odredbi čl. 40. st. 4. KZ, to znači da sud može počinitelju navedenog kaznenog djela izreći i novčanu kaznu kao

glavnu. Djelo je s blanketnom dispozicijom²⁵, oslanja se na druge zakone, propise, naredbe, međunarodne instrumente, pravila struke. Osnovni oblik djela je namjerni, kao i kvalificirani, dok su posebno propisani nehajni oblici oba kaznena djela. Namjera podrazumijeva svijest o ne postupanju po propisu, odnosno u konkretnom slučaju bolesti COVID-19, po naredbi i o postojanju ili mogućnosti manifestacije zarazne bolesti zbog izloženosti u određenom trenutku, najčešće u vidu kontakta sa drugom, prethodno zaraženom osobom. Razlučivanje neizravne namjere od svjesnog nehaja jedno je od najtežih i najkontroverznijih pitanja

kaznenog prava²⁶. Neizravna namjera može postojati i u slučaju da počinitelj nije želio posljedicu kaznenog djela, ali on posljedicu prihvaća ukoliko se radi ostvarenja cilja, miri s time da će radnja

izazvati posljedicu koja je sama po sebi neželjena²⁷. Osoba kojoj je izrečena mjera samoizolacije u trenutku kada donese odluku da se „zaputi u nepoznato“ ne mareći što je (vjerojatno ili vrlo izvjesno) kliconoša virusa zarazne bolesti, svjesno krši naloženu obvezu i postupa namjerno, s neizravnom namjerom. U pogledu posljedice djela, izazivanja (konkretna) opasnosti širenja zarazne bolesti kao teže posljedice, dovoljan i nehaj.²⁸ Radnja djela je dvojbeni;

trebala bi biti nečinjenje²⁹, obzirom da počinitelj djela odbija postupiti po izdanoj naredbi nadležnog državnog inspektora. Nečinjenje predstavlja propust (štetnika ili počinitelja delikta), koji može nastati pokretanjem suprotnim od onog obvezatnog, kao kad osoba ne poštuje obvezu samoizolacije. Međutim, ne postupanje po propisu načelno se istovremeno može promotriti i

kao aktivna radnja, jer počinitelj kaznenog djela svjesno poduzima aktivnost koja mu je zabranjena. Doduše, izrijeckom nisu navedene sve aktivnosti koje su zabranjene (npr. odlazak u ljekarnu, vođenje djeteta ili osobni odlazak k liječniku, obična šetnja gradom i sl.) nalogom o samoizolaciji, tako da se djelomično u navedenom sadržaju ogleđa, uvjetno rečeno, mješoviti karakter radnje počinitelja, jer ne poštuje samoizolaciju poduzimanjem aktivnosti izvan svog doma. Djelu se do sada nije

poklanjalo odveć pozornosti u stručnim krugovima³⁰, moguće i zbog općenito male pojavnosti kaznenih djela protiv zdravlja ljudi u praksi.

6. 1. Izvršna mjera inspektora kao naredba u kaznenopravnom smislu

Upravna mjera što je izdaje inspektor rješenjem prilikom naloga određenoj osobi da se podvrgne samoizolaciji zbog sumnje na zaraznu bolest, svakako ima karakter naredbe. Riječ je o pisanom zahtjevu nadležnog tijela javne vlasti koji se mora izvršiti. Usmjeren je prema individualno određenoj osobi, pod zakonom utvrđenim uvjetima i kao takav, ne mora imati kazneni karakter, niti sadržavati posebnu sankciju za slučaj da osoba kojoj je naredba izdana ne poslušala nalog. Pravilnim tumačenjem kaznene norme o prouzrokovanju opasnosti širenja zarazne bolesti (aktualni COVID-19), ostvaren je zahtjev o postupanju protivno određenom propisu ili naredbi.

6. 2. Opasnost širenja zarazne bolesti među ljudima

Nema sumnje da nadležni državni inspektor izdaje mjeru obvezne samoizolacije onom pojedincu kod kojeg postoji opravdana bojazan da bi mogao biti nositelj virusa SARS-CoV-2 i time nominalni širitelj zarazne bolesti među hrvatskim građanima. Tim činom nedvojbeno izražava mišljenje i stav da postoji objektivna opasnost od širenja zaraze, dakle, epidemije zarazne bolesti. Kazneno djelo širenje i prenošenje zarazne bolesti konstruirano je kao kazneno djelo **konkretnog ugrožavanja**, zbog zahtjeva da se za opstojnost djela traži nastup opasnosti od širenja zarazne bolesti.

Riječ je o stvarnoj, konkretnoj opasnosti.³¹ Svjesno tajenje kontakta sa drugom zaraženom osobom, neodgovorni odlasci liječnika na skijanje u područje pogođeno zarazom i slični pojavnici oblici djela, nesumnjivo ukazuju da je nastala konkretna opasnost po zaštićeno pravno dobro, zdravlje stanovništva.

6. 3. Kvalificirani oblik djela i teška kaznena djela protiv zdravlja ljudi

Kazneni progon za kvalificirani oblik kaznenog djela širenja i prenošenja zarazne bolesti iz čl. 180. st. 2. KZ, na temelju odrednica čl. 180. st. 4. KZ, poduzima se po prijedlogu oštećenika (žrtve), u slučaju da se radi o spolno prenosivoj bolesti. Izuzetak je slučaj ostvarenja zakonskih obilježja navedenog kaznenog djela na štetu djeteta³², kada se progon poduzima ex officio. Zanimljiva

zakonska odrednica o pokretanju kaznenog postupka, budući da je posljedica teža, jer dolazi do stvarne zaraze drugoga opasnom zaraznom bolesti. Kazneno pravo naravno ne definira što se smatra zaraznom bolešću koja je k tome i opasna, nego se u svakom pojedinačnom slučaju oslanja na medicinsku znanost. Propisana je i stroža kazna, do tri godine zatvora za počinitelja, s tim i ovdje dolazi u obzir primjena novčane kazne kao glavne kazne, primjenom odredbe čl. 40. st. 4. KZ. Izuzetno ozbiljne posljedice kaznenog djela protiv zdravlja ljudi, u vidu znatnog pogoršanja postojeće bolesti, teške tjelesne ozljede, osobito teške tjelesne ozljede ili čak smrti žrtve, hrvatski zakonodavac predvidio je kao obilježja teških kaznenih djela protiv zdravlja ljudi. Tako će počinitelj kaznenog djela iz čl. 180. st. 1. ili čl. 180. st. 2. KZ, ukoliko dođe do znatnog pogoršanja zarazne bolesti COVID-19 kod žrtve koju je zarazio kršenjem samoizolacije, odgovarati za teško kazneno djelo protiv zdravlja ljudi, opisano i kažnjivo po čl. 192. st. 1. KZ. Za navedeno kazneno djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Ukoliko prouzroči smrt jedne ili više osoba, odgovarati će za teško kazneno djelo protiv zdravlja ljudi, opisano u čl. 192. st. 3. u vezi sa stavkom 1. istoga članka KZ, a kažnjivo po čl. 192. st. 3. KZ. Zapriječena kazna za odnosno teško kazneno djelo protiv zdravlja ljudi, skopčano sa širenjem bolesti COVID-19, kreće se u rasponu od tri do dvanaest godina zatvora.

6. 4. Nehajni oblici djela

Posebno³³ je normirano kažnjavanje za nehajno postupanje počinitelja. Kod nehajnog oblika bilo koje inačice kaznenog djela širenja i prenošenja zarazne bolesti, sva su obilježja obuhvaćena nehajem počinitelja, koji nije svjestan da postoji propis koji ga

obvezuje, ali je to trebao znati³⁴. Počinitelj postupa sa svjesnim nehajem kad je svjestan da može ostvariti obilježja kaznenog djela, ali lakomisleno smatra da se to neće dogoditi ili da će to moći spriječiti (čl. 29. st. 2. KZ). Osnovna karakteristika svjesnog nehaja jest pogrešno pouzdanje počinitelja da neće nastupiti

zabranjena posljedica njegovih radnji³⁵. Držimo da o nehajnom postupanju u slučaju izdane naredbe državnog inspektora za samoizolaciju nema govora, jer se rješenje u pisanom obliku na licu mjesta osobno uručuje osobi na koju se odnosi, tako da nema mjesta nepoznanicama ili izgovorima da nema dostavnice o preuzimanju rješenja. Propisana kazna za oba kaznena djela počinjena iz nehaja je do jedne godine zatvora.

6. 5. Posljedica kaznenog djela

Posljedica je učinak u vanjskom svijetu koji je prostorno i vremenski odvojen od radnje.³⁶ Pojam posljedice zakon

ograničuje na posljedicu iz zakonskog opisa djela.³⁷ Učinak na objektu radnje koji je prostorno i vremenski odvojen od radnje kaznenog djela, uzima se kao posljedica u užem smislu. Shodno tome, provodi se i razlikovanje materijalnih od formalnih kaznenih djela, gdje se kod potonjih biće kaznenog djela iscrpljuje

u samoj radnji, slijedom čega takva kaznena djela zapravo i nemaju posljedicu u pravom smislu riječi. Doduše, formalna kaznena djela mogu imati i posljedicu u širem smislu koja bi se sastojala u tome da se počiniteljevo ponašanje očitivalo u

vanjskom svijetu.³⁸ Opasnost ugrožavanja zdravlja ljudi u slučaju zaraze virusom SARS-CoV-2 zbog neodgovornog pojedinca ili više njih, koji iz samo njima poznatih razloga odbijaju poslušati naredbu državnog inspektora i ostati doma dok se zdravstvenim nadzorom ne utvrdi jesu ili oboljeli ili ne, predstavlja štetnu posljedicu kaznenog djela. Takve posljedice tipične su upravo za kaznena djela ugrožavanja, u koju skupinu spada i širenje i prenošenje zarazne bolesti. Kršenje mjere samoizolacije garnira opasnost po zdravlje svih osoba kojima se približi potencijalni nositelj virusa SARS-CoV-2, što jasno pokazuje nastupanje štete za društvo u cjelini. Njegovo ponašanje, djelovanje ili propuštanje, ukazuje na nespremnost podvrgavanja normi radi opće dobrobiti, slijedom čega zaslužuje prijekor i sankciju. Društvo, predstavljeno javnom vlašću, mora reagirati i preko svojih represivnih organa izraziti društvenu osudu zbog neprihvatljivog, socijalno neodgovornog i bezobzirnog ponašanja. Posljedica kaznenog djela širenja i prenošenja zarazne bolesti izazvana je, postoji u trenutku pojave opasnosti po zdravlje ljudi. Nije neophodno da dođe do faktične zaraze druge osobe ili više osoba različitih od samog počinitelja kaznenog djela, dostatno je da ih samo ugrozi svojim neprimjerenim postupanjem, svjestan da postoji zdravstveni problem i situacija uslijed koje je stavljen pod povećalo zdravstvenih radnika i medicine. Počiniteljevo ponašanje u kritičnom momentu ili odsječku vremena za koje je medicinska znanost predvidjela kao razdoblje inkubacije bolesti, objektivno sadrže visok stupanj rizika za zaštićeno pravno dobro u vidu zdravlja drugih ljudi u sredini u kojoj obitava potencijalni kliconoša. Sretan ishod, ne obolijevanje i ne širenje zaraze, ostaje izvan moći počinitelja, a on nema pravo pouzdati se da, prvo, on osobno nije kliconoša i širitelj zaraze virusom SARS-CoV-2 i drugo, da zbog njegove „avanture“ svojevoluminog i nepropisnog izlaska iz naložene samoizolacije neće biti zaražena nijedna druga osoba. Da počinitelj u pogledu posljedice postupa s namjerom, govorili bi o kaznenom djelu protiv života i tijela, u slučaju prouzrokovanja teže posljedice koja je obilježje nekog od teških kaznenih djela protiv zdravlja ljudi iz čl. 192. KZ.

6. Održavanje sudske rasprave u uvjetima epidemije zarazne bolesti

Negiranje postojanja kaznenog djela, uz opravdanje da je riječ o prekršaju, predstavlja negaciju načela zakonitosti. Načelo zakonitosti predstavlja utjelovljenje brojnih imperativa bez kojih bi bilo nezamislivo funkcioniranje pravnih sustava u demokratskim državama. Navedeni imperativi su: pravna sigurnost, dostupnost i predvidljivost propisa, jasnoća i nedvosmislenost propisa te garantna funkcija kaznenog zakona. Uslijed tih imperativa načelo zakonitosti služi kao zapreka

arbitrarnoj primjeni prava³⁹. Krajnje je vrijeme da počnemo odgovarajući i u pravilnoj mjeri koristiti blagodati suvremenih tehnologija te da ih koristimo u kaznenom procesu tijekom sudske

faze radi ostvarenja načela ekonomičnosti postupka, jednostavnijeg evidentiranja procesnih radnji, olakšanog pristupa strankama koje ne bi morale fizički dolaziti na svako raspravno ročište. U praksi se u postupcima prema Zakonu o sudovima za mladež ("Narodne novine" br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15., 126/19.; dalje u tekstu: ZSM-a), prilikom postupanja prema djeci kao svjedocima, ispitivanje se može obaviti na daljinu, odnosno u stanu djeteta ili drugom posebno opremljenom prostoru (čl. 115. st. 3. ZSM-a). To znači da tehničke mogućnosti za videokonferenciju postoje i primjenjuju se već duže vrijeme, pa nema zapreke da se u izvanrednim okolnostima pribjegne prilagođenom rješenju i rasprava održi na takav način. Počinitelj koji ostvari zakonska obilježja kaznenog djela širenja i prenošenja zarazne bolesti u odgovarajućem modalitetu, može biti ispitan prema odredbama čl. 208. a Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17.; u daljnjem tekstu: ZKP) od

strane policije⁴⁰, nakon čega državni odvjetnik može podići

optužnicu⁴⁴, a nadležni kazneni sud uredno zakazati raspravu, sve bez fizičkog kontakta sa potencijalno zaraženom osobom koja je

prekršila mjeru samoizolacije. Ugroženi svjedoci⁴² u klasičnom

kaznenom postupku također se mogu ispitati⁴³ putem video veze,

a tijelo kaznenog postupka koje provodi određenu dokaznu radnju

⁴⁴ uvijek može odrediti da se radnja snimi uređajem za audio-video ili audio snimanje (čl. 87. st. 2. ZKP-a). Za ročište o odlučivanju o prijedlogu za određivanje istražnog zatvora karakteristična je mogućnost propisana čl. 129. st. 2. ZKP-a, da okrivljenik ne mora biti fizički nazočan ročištu, nego sud može, uz pristanak okrivljenika, odlučiti da on sudjeluje na ročištu putem zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu (audio-video uređaj). Posebnim nalogom, na temelju čl. 192. ZKP, sud može izvan posebno propisanih slučajeva, u pisanom obliku narediti da se dokazno ročište provede uz pomoć zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu (audio-video uređaj). Budući da je riječ o nalogu, nema pravnog lijeka protiv navedene odluke, a višestruko je korisna u uvjetima epidemije zarazne bolesti, poglavito ako se sumnja da je okrivljenik prijenosnik bolesti. Okrivljeniku koji je u pritvoru ili istražnom zatvoru na prikladan će se način omogućiti praćenje audio-video konferencije (rasprave) te postavljanje pitanja preko suda i iznošenje primjedaba (čl. 193. st. 1. ZKP-a). Vidljivo je da su poštovana sva prava obrane, omogućena realizacija načela kontradiktornosti i konfrontacijskog prava kao jamstva pravičnog postupka za okrivljenika, a da fizički nije nužno da on, kao ni druga stranke, uključujući državnog odvjetnika, budu nazočne u sudnici. Nije, dakle, prihvatljivo „skrivanje“ iza tumačenja da kršenje samoizolacije predstavlja isključivo prekršaj. Izdavanje obaveznog

prekršajnog naloga⁴⁵ ili prekršajnog naloga⁴⁶ naravno znači izbjegavanje neposrednog kontakta sa moguće zaraženom osobom, ali počinjenje kaznenog djela iz čl. 180. KZ-a, zbog poštivanja načela zakonitosti, zahtijeva provođenje kaznenog postupka. Postupak u svakom slučaju vodi nadležni općinski sud,

ukoliko dođe do prigovora na prekršajni nalog.

6. 1. Izvršavanje kazne zatvora za zaraženu osobu

Osuđenom počinitelju odgovarajućeg oblika kaznenog djela širenja i prenošenja zarazne bolesti iz čl. 180. KZ-a, sud može izreći i zatvorsku kaznu. Naročito je to slučaj kod ostvarenja zakonskih obilježja teškog kaznenog djela protiv zdravlja ljudi iz čl. 192. st. 3. KZ-a, sa zapriječenom minimalnom kaznom zatvora od tri godine, gdje ni uz primjenu odredbi o ublažavanju kazne (čl. 49. st. 1. t. 3. KZ-a), praktično nije moguće izbjeći kaznu zatvora za počinitelja. Obzirom na ograničene kapacitete hrvatskog zatvorskog sustava i specifične uvjete u kojima bi morala boraviti osuđena osoba, a zaražena bolesti COVID-19, trebalo bi prenamijeniti jedno krilo jedne kaznionice za prihvrat takve posebne kategorije osuđenika. Ukoliko to nije moguće, držimo da je najekonomičnije i najjednostavnije prenamijeniti jednu zgradu u vojarni ili bivšoj vojarni za prihvrat i smještaj dotične kategorije osuđenika, odnosno zatvorenika.

7. Generalna prevencija nasuprot općeg kažnjavanja

Generalna prevencija je dio svrhe sankcije koji treba djelovati *erga omnes*, tako da odvraća druge potencijalne počinitelje od kršenja normi, na primjeru konkretne osobe koju se sankcionira. Ne postoji generalna prevencija ukoliko se zbog izoliranih slučajeva kršenja samoizolacije od strane neodgovornih pojedinaca, uvede tzv. opća karantena i ograniči sloboda kretanja svim građanima. Očigledno je da ni izrečena sankcija u vidu novčane kazne zbog počinjenog prekršaja nije polučila uspjeh kod nerazumnih pojedinaca koji ne mare za zdravlje drugih, dakle, nije realizirana ni specijalna prevencija. Posljednjom novelom Zakona o sustavu Civilne zaštite ("Narodne novine" br. 82/15., 118/18., 31/20.; dalje u tekstu: ZSCZ) proširene su ovlasti nacionalnog stožera civilne zaštite, uz dopunu zakonskog teksta novim čl. 22. a, koji u st. 1. propisuje da u slučaju nastupanja posebnih okolnosti koje podrazumijevaju događaj ili određeno stanje koje se nije moglo predvidjeti i na koje se nije moglo utjecati, a koje ugrožava život, zdravlje građana i druge vrijednosti, Stožer Civilne zaštite Republike Hrvatske donosi odluke i upute. Nastavno je odredbom čl. 22. a st. 2. ZSCZ-a propisano da se navedene odluke i mjere donose radi zaštite i očuvanja života i zdravlja građana, očuvanja imovine, gospodarske aktivnosti i okoliša te ujednačavanja postupanja pravnih osoba i građana. Zakon je stupio na snagu 19. ožujka 2020., a odluke i upute koje donosi, zbog zakonskog temelja, imaju obvezujući karakter. Nominalno proširenje ovlasti središnjeg državnog tijela civilne zaštite ne smije se pretvoriti u proizvoljno ograničavanje ljudskih prava, posebno ne onih zajamčenih Ustavom RH. Nesporno je proklamiranje zaštite ljudskih života, kao najveće vrijednosti, dok se potom navodi zdravlje građana, prema kojoj vrednoti je zapravo usmjeren sadržaj novele i generalno postupanje nadležnih službi i državnih tijela nakon izbijanja epidemije bolesti COVID-19. Upute nacionalnog stožera oblikovane su kao preporuke i samim time imaju slabiju pravnu snagu od odluka. Ponašanja koja dovode do

ugroze zdravlja drugih građana moraju biti sankcionirana, ali ne tako da se kažnjavaju svi građani donošenjem odluka kojima se uvode nove i strože restrikcije svakodnevnog života i rada. Ustav

RH u čl. 32. st. 3. propisuje mogućnost ograničavanja prava⁴⁷ kretanja, nominalno slobodnog, na teritoriju Republike Hrvatske, upravo u situacijama postojanja potrebe zaštite zdravlja stanovništva. Ograničenje je moguće prema ustavno utvrđenim uvjetima: a) iznimno, b) propisom zakonske snage i c) nužnost zaštite određenog, zatvorenog kruga, najznačajnijih društvenih vrijednosti. Krizne situacije uobičajeno su plodno tlo za pojavu kršenja ljudskih prava. (Europska) konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10.; dalje u tekstu: Konvencija o ljudskim pravima) u čl. 5. 1 st. 1. propisuje pravo na slobodu i osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim iznimno i u postupku propisanom zakonom, radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti (t. e). Pretjerana konzumacija zakonskih ovlasti, uz restrikcije nametnute preko mjere predviđene ustavnim i posebnim zakonskim odrednicama, vrlo jednostavno mogu imati kontra efekt i potaknuti pojavu građanskog neposluha, što bi bilo pogibeljno u postojećoj situaciji. Upozorenja moramo shvatiti ozbiljno, sankcije još ozbiljnije, ali opravdanost mjera zaštite zdravlja ljudi ne smije ići na štetu građana i stanovništva koje ne krši odredbe pozitivnih pravnih propisa.

8. Mogućnost pojave građanskog neposluha

Građanski neposluh je protupravan, politički, javan i nenasilan čin koji ima za cilj izmjenu zakona ili političkog djelovanja vlasti. Protupravan je u djelu što povrjeđuje zakon protiv kojega se prosvjeduje (izravni građanski neposluh) ili zakon kojemu se valjanost ne osporava (posredni građanski neposluh). Politički je zato što je upućen većini koja ima političku vlast te stoga što se vodi i opravdava načelima pravednosti koja se smatraju opće valjanima u demokratskom društvu i na temelju kojih građani uređuju svoje političko djelovanje i tumačenje ustavnih odrednica. Ne karakterizira ga nasilje, osim možda simboličke naravi. Po tim karakteristikama građanski neposluh se razlikuje od drugih vrsta neposluha pravu. Moderni je oblik prosvjeda, moralno opravdan u demokratskom društvu pod određenim uvjetima: nedostupnost ili otežan pravni pristup izmjenama problematičnog propisa, *ultima ratio*, teški oblici nepravde (npr. ograničavanje slobode kretanja, represija), treba voditi računa o

posljedicama.⁴⁸ Moguća pojava građanskog neposluha otvorila bi Pandorinu kutiju, jer bi javna vlast morala nekako spriječiti javna okupljanja, s ciljem zaštite zdravlja stanovništva, a s druge strane, krajnje je upitna uporaba bilo kakvog ili bilo kojeg oblika sile prema širokim masama nakon što se nije uspjelo stati na kraj, (samo) prekršajnim kažnjavanjem, neodgovornim pojedincima zbog kojih postoji opasnost od uvođenja tzv. opće karantene. Sloboda okupljanja može biti ograničena zakonom, kao nužna u demokratskom društvu, između ostaloga, radi zaštite zdravlja (čl. 11. 1 st. 2. Konvencije o ljudskim pravima). Derogiranje prava iz Konvencije o ljudskim pravima dopušteno je samo u vrijeme rata

ili drugog izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda (čl. 15. 1). Dakle, nije dopuštena derogacija ljudskih prava ni u slučaju proglašenja izvanrednog stanja, ukoliko nije ispunjen daljnji uvjet da je zbog takvih okolnosti izravno ugrožen opstanak nacije. Za takav zaključak i djelovanje nadležnih tijela javne vlasti potrebna je poštast koja bi pokosila primjerice trećinu stanovništva, ne epidemija zarazne bolesti.

Zaključak

Kršenje posebne mjere sprječavanja širenja zarazne bolesti COVID-19 ukazuje na postupanje pojedinca sa težim oblikom krivnje od nehajnog. Zdravlje ljudi kao posebno pravno dobro iziskuje karakterističnu (kazneno)pravnu zaštitu. Kvalificiranje određenog postupka kao kaznenog djela osnovna je zadaće državnog odvjetnika i ne treba se prikloniti stavu da državni inspektorat ili policija odlučuje kojem ponašanju treba dati pravnu oznaku prekršaja ili kaznenog djela. Državni inspektori ovlašteni su izdavati upravne mjere o samoizolaciji, posebne mjere nadzora nad moguće zaraženom osobom ili nositeljem virusa tijekom razdoblja inkubacije, ovisno o zaraznoj bolesti, odnosno konkretno aktualnog virusa SARS-CoV-2. Kaznena narav upravnih mjera vrlo je dvojbena, jer ne sadrži nikakvu sankciju. Kažnjavanje je skopčano tek sa izvršavanjem rješenja sanitarnog inspektora i to u upravnom postupku, međutim, posredno jer se određuje prisilno izvršenje nenovčane obveze novčanom kaznom. Suprotstavljanje načelu zakonitosti u kaznenom materijalnom pravu predstavlja (i) opasnost po društvo u cjelini, jer se stvara pravna nesigurnost. Specifičan problem kod kaznenih djela ugrožavanja je nevoljkost prihvaćanja činjenice da se opasnost kojom je djelo obilježeno ne mora manifestirati kroz obolijevanje ili zarazu više osoba, da bismo nastavno zaključili da postoji kazneno djelo. Počinitelj koji, svjestan primitka rješenja o upravnoj mjeri samoizolacije, donese odluku da izađe iz karantene ili organizira zabavu za određeni krug osoba tajeći im potencijalnu zarazu, krši specifičnu obvezu i proizvodi nedopušten rizik po zdravlje drugih osoba. Stoga postupa s neizravnom namjerom, nikako iz nehaja i zaslužuje strože kažnjavanje. Kazna kao sankcija za one koji ugrožavaju zdravlje predstavlja reakciju društva putem svojih ovlaštenih represivnih organa, a izriče je nadležni neovisni i nepristrani kazneni sud u pravičnom postupku. U izvanrednim okolnostima pojave zarazne bolesti sudska rasprava po potrebi može se održati video konferencijom, samo treba iskoristiti mogućnosti informatičke tehnologije, obzirom da su zakonom propisane pretpostavke za takvo postupanje. Stoga ni izbjegavanje kontakta sa otkrivenikom nije izgovor za pogrešno kvalificiranje djela i označavanje kršenja upravne mjere samoizolacije kao prekršaja. Sankcioniranje izdvojenih slučajeva i individua koje krše samoizolaciju, s druge strane, ne smije prerasti u opće kažnjavanje svih građana u vidu ograničavanja ustavnih prava i sloboda građana. Načelo razmjernosti ne dopušta korištenje izvanrednih situacija za uvođenje restrikcija i represiju prema stanovništvu pod krinkom brige za javno zdravlje. Nužno je u situaciji suočavanja i borbe sa zaraznom bolešću povesti računa o mogućnosti pojave građanskog neposluha, u slučaju teških oblika nepravde prema

savjesnim građanima

dr. sc. Bruno Moslavac

zamjenik općinskog državnog odvjetnika u Općinskom državnom odvjetništvu u Virovitici, kazneni odjel

(Ovaj rad izrađen je sukladno odredbi čl. 101. st. 1. Zakona o državnom odvjetništvu (NN 67/18). Svi stavovi i mišljenja izneseni u radu isključivo su stavovi i mišljenja autora i ni na koji način ne predstavljaju stavove i mišljenja institucije u kojoj je autor zaposlen niti to jesu.)

1 Izraz upotrijebljen u nazivu zakona, koji je preživio i pet novela zakonskog teksta uključujući i jednu novijeg datuma, predstavlja arhaizam, ostavštinu vremena koja su relativno daleko iza nas, podjele građana po klasama ili slojevima te time neprimjeren za označavanje stanovništva, posebice u okolnostima kada se suočavamo sa problemom koji je predmet uređenja navedenog zakonskog propisa na razini da je riječ o pitanju života i smrti, nap. a. U ovome radu koristiti će se termin stanovništvo.

2 Lista zaraznih bolesti čije je sprječavanje i suzbijanje od interesa za Republiku Hrvatsku (NN 60/14, 28/20).

3 Novoselec, P. (ur.) i dr., (2007.), Posebni dio kaznenog prava, Prvo izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 250.

4 Bolest uzrokuje novi korona virus nazvan SARS-CoV-2 (engl. *Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus-2*), koji ranije nije otkriven kod ljudi.

5 Prema informacijama dostupnim javnosti, to je 26. veljače 2020.

6 Isto: Ropac, D. - Puntarić, D., Javnozdravstveni forenzički problemi i spolno prenosive bolesti u: Habek, D., Marton, I., Prka, M., Tikvica Luetić. A. i suradnici, Forenzička ginekologija i perinatologija, (2018.), Medicinska naklada i Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, str. 952.

7 VSRH broj: Kzz 43/2017-3 od 8. studenoga 2017.

8 Usp. Moslavac, B., „Načelo *ne bis in idem* kod objesne vožnje u cestovnom prometu“, Hrvatska pravna revija br. 1/2019, str. 20-34.

9 Novoselec (ur.), *op. cit.* (bilj. 2), str. 250.

10 Čl. 22. st. 2. u vezi sa st. 1. istoga članka i čl. 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ("Narodne novine" br. 70/17., 126/19.; dalje u tekstu: ZZNO); čl. 22. st. 4. u vezi sa st. 3. istoga članka i čl. 10. ZZNO. Usp. i Radić, I. - Radina, A., Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopравни aspekt, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, br. 3/2014, str. 727-754.

11 „Iako je izvršenje dio upravnog postupka, njegova provedba samostalan je procesni stadij koji treba na poseban način pokrenuti ako izvršenik dobrovoljno je postupi prema izvršnom rješenju (čl. 139. st. 1. ZUP-a).“ Turčić, Z., (2011.), Komentar Zakona o općem upravnom postupku, Organizator, Zagreb, str. 286.

12 Đerđa, D. (2010), Opći upravni postupak u Republici Hrvatskoj, Inženjerski biro, Zagreb, str. 305.

13 U širem smislu, prema građanskom materijalnom, odnosno obveznom pravu, riječ je o popravljaju neimovinske štete. V. više u: Crnić, I. (2018.), Zakon o obveznim odnosima, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, str. 1826-1837.

14 ŽsSt broj: Kž-374/2019-7 od 8. kolovoza 2019.

15 ŽsBj broj: Kž-346/2012-5 od 15. studenoga 2012.; ŽsZg broj: 11 Kž-1193/2017-3 od 23. siječnja 2018.; ŽsZg broj: 3 Kž-1034/2017-3 od 20. veljače 2018.

16 Miladinović, Vidoje, Povrat u krivičnom pravu, Izdavačka radna organizacija „Svetozar Marković“, Beograd, 1983, str. 13-14.

17 Horvatić, Ž. (ur.), (2002.), „Rječnik kaznenog prava“, Masmedia, Zagreb, str. 416.

18 Arg. iz čl. 125. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14 (dalje u tekstu: Ustav RH).

19 Pasivno dežurstvo je obvezatna prisutnost državnog odvjetnika ili zamjenika državnog odvjetnika u mjestu sjedišta državnog odvjetništva (čl. 2. st. 3. Pravilnika o naknadama za dežurstva sudaca, državnih odvjetnika i zamjenika državnih odvjetnika, NN 64/19).

20 V. više u: Špero, J. - Rosandić, P., Elektronički nadzor pilot-projekt u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 24, broj 2/2017, str. 671-692.

21 Roksandić Vidlička, S., Kaznena djela protiv zdravlja ljudi u: Cvitanović, L.-Derenčinović, D.-Turković, K.-Munivrana Vajda, M.- Dragičević Prtenjača, M.-Maršavelski, A.-Roksandić Vidlička, S., (2018.), Kazneno pravo: posebni dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 253 i str. 256-257.

22 Bačić, F. - Šeparović, Z., (1997.), Krivično pravo: posebni dio, Peto, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator, Zagreb, str. 230. Horvatić, Ž.- Šeparović, Z., (1999.), Kazneno pravo (posebni dio), Masmedia, Zagreb, str. 285.

23 Roksandić Vidlička, *op. cit.* (bilj. 8), str. 255.

24 Naglasio i istaknuo autor.

25 Bačić, F. - Pavlović, Š., (2004.), Komentar Kaznenog zakona, Organizator, Zagreb, str. 846. Novoselec (ur.), *op. cit.* (bilj. 2), str. 249. Roksandić Vidlička, *op. cit.* (bilj. 8), str. 257.

26 Roxin, C., (2006.), Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I, Grundlagen, Der Aufbau der Verbrechenslehre, 4. Auflage, Verlag C. H. Bech, München, str. 445.

27 Martinović, I., Razgraničenje neizravne namjere i svjesnog nehaja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 18, broj 1/2011, str. 71.

28 Novoselec (ur.), *op. cit.* (bilj. 2), str. 251.

29 Radi usporedbe, u svjetlu napomena o ne izvršavanju nenovčanih obveza i popravljaju neimovinske štete, treba istaknuti da se pod radnjom u smislu odgovornosti za štetu podrazumijeva svako djelovanje štetnika, koje ima za posljedicu štetu. Štetna radnja može se javiti kao: a) građanski delikt i b) povreda pravnog odnosa (povreda subjektivnog prava i povreda **obaveze**). Ako jedan subjekt pravnog odnosa povrijedi taj odnos, onda ne nastaje nova obveza kao kod građanskog delikta, već se postojeći pravni odnos samo modificira. Vuković, M. (1951.), Odgovornost za štetu u građanskom pravu, Školska knjiga, Zagreb, str. 14-15.

30 Usp. Garačić, A. (2001.), Kazneni zakon u sudskoj praksi,

Naklada Zadro, Zagreb, str. 298. Roksandić Vidlička, *op. cit.* (bilj. 8), str. 253-268.

31 Bačić - Pavlović, *op. cit.* (bilj. 7), str. 847.

32 Dijete je osoba koja nije navršila osamnaest godina života (čl. 87. st. 7. KZ).

33 Opće pravilo o kažnjivosti nehaja propisano je odredbom čl. 34. st. 1. KZ i nije primjenjivo kod kaznenog djela širenje i prenošenje zarazne bolesti, stoga je zakonodavac (opravdano) propisao posebno kažnjavanje za nehaj, u odnosu na oba oblika kaznenog djela, nap. a.

34 Novoselec (ur.), *op. cit.* (bilj. 2), str. 251.

35 Bačić, F., (1995.), Krivično pravo - opći dio, Informator, Zagreb, str. 219.

36 Horvatić, Ž., Derenčinović, D., Cvitanović, L. (2017.), Kazneno pravo, Opći dio 2: kazneno djelo i kaznenopravne sankcije, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 168.

37 Novoselec, P., (2004.), Opći dio kaznenog prava“ Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišna tiskara d. o. o. Zagreb, str. 96.

38 Novoselec, (2004.), *ibid*, str. 131.

39 Horvatić, Ž., Derenčinović, D., Cvitanović, L., (2016.), Kazneno pravo, Opći dio 1: kazneno pravo i kazneni zakon, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 126.

40 Policija prilikom ispitivanja osumnjičenika može poštovati zakonsku odredbu o snimanju ispitivanja (čl. 208. a st. 6. ZKP-a) tako da prilagodi posebnu prostoriju za prepoznavanje za ispitivanje, pri čemu je policijski službenik koji provodi ispitivanje fizički odvojen od osumnjičenika, koji se nalazi u prostoriji pored. Branitelj po potrebi može nazočiti ispitivanju, odnosno obaviti konzultacije prije ispitivanja, tako da poštuje preporuku o udaljenosti od dva metra unutar zatvorenog prostora, odnosno prostorije, kao mjeru prevencije zaraze.

41 Pravilo za podizanje neposredne optužnice samo na temelju ispitivanja osumnjičenika od strane policije primjenjivo je i za kazneno djelo širenja i prenošenja zarazne bolesti iz čl. 180. st. 1. KZ-a, čl. 180. st. 2. KZ-a i čl. 180. st. 3. u vezi sa st. 1. ili st. 2.

istoga članka KZ-a (VSRH broj: Kzz-29/2018-5 od 22. siječnja 2020.).

42 Arg. iz čl. 297. ZKP.

43 Prevođenje i tumačenje od strane tumača u kaznenom postupku također je moguće provesti putem telefonske veze ili audio-video uređaja (čl. 8. st. 11. ZKP-a).

44 Usp. i čl. 234. st. 3. ZKP, po pitanju provođenja dokaznih radnji u istrazi na prijedlog obrane okrivljenika. Dijete koje nije navršilo četrnaest godina kao svjedoka ispituje sudac istrage, bez nazočnosti (suca i stranaka) u prostoriji gdje se dijete nalazi, putem audio-video uređaja kojima rukuje stručni pomoćnik (čl. 292. st. 1. ZKP).

45 Čl. 143. st. 1. t. 4. i st. 5. istoga članka te čl. 239. Prekršajnog zakona ("Narodne novine" 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18; dalje u tekstu: PZ).

46 Usp.: Milivojević, L., Prekršajni nalog i obavezni prekršajni nalog po novom Prekršajnom zakonu, Policija i sigurnost (Zagreb), godina 18. (2009), broj 2, str. 237-245.

47 Držimo da je ipak riječ o slobodi kretanja, kao višem pravu, nap. a.

48 Dostupno na poveznici: <https://www.enciklopedija.hr> (pristup: 22. 3. 2020.)